
PODSTAWA PROGRAMOWA PRZEDMIOTU JĘZYK ŁACIŃSKI I KULTURA ANTYCZNA

IV etap edukacyjny – tylko zakres rozszerzony

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Uczeń wykorzystuje znajomość języka łacińskiego do rozumienia i rozpoznawania sensu tekstów oryginalnych oraz zapoznaje się z kulturą i tradycją antyczną; w zakresie języka rozpoznaje formy morfologiczne, konstrukcje składniowe, dokonuje transformacji gramatycznych oraz zapoznaje się z terminologią pochodzenia łacińskiego; zapoznaje się ze słownictwem w stopniu umożliwiającym rozumienie oryginalnych tekstów autorów rzymskich i wybranych autorów nowożytnych piszących po łacinie.

II. Tworzenie wypowiedzi – przykład na język polski i komentowanie tekstu oryginalnego.

Uczeń wykorzystuje język łaciński do sprawnego posługiwania się językiem polskim; redaguje tekst poprawny stylistycznie; korzysta z tekstu łacińskiego w oryginale jak z tekstu źródłowego.

III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Uczeń odkrywa wpływ antyku na współczesną kulturę europejską, zwłaszcza polską; dostrzega antyczne źródła cywilizacji i kultury, samodzielnie analizuje treści zawarte w tekstach oryginalnych i w przekładzie, interpretuje fakty, selekcjonuje wiadomości.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Uczeń:

- 1) rozpoznaje formy morfologiczne (formy fleksyjne rzeczowników deklinacji 1–5 oraz przymiotników deklinacji 1–3; nieregularności w odmianie rzeczowników, pluralia tantum; formy fleksyjne i zasady użycia zaimków; formy i zasady użycia przymiotników zaimkowych; liczebniki główne i porządkowe; przysłówki utworzone od przymiotników deklinacji 1–3; regularne i nieregularne stopniowanie przymiotników i przysłówków; stronę czynną i bierną czasowników we wszystkich czasach w trybie indyktywu i koniunktywu; infinitivus activi i passivi praesentis, perfecti, futuri; participia; gerundium; supinum; czasowniki nieregularne; verba defectiva, deponentia i semideponentia; czasowniki złożone) oraz ich funkcje semantyczne i zastosowanie składniowe;
- 2) identyfikuje charakterystyczne dla łaciny konstrukcje składniowe: szyk zdania; struktura składniowa zdania w stronie czynnej i biernej; funk-

cje składniowe i semantyczne rzeczownika w poszczególnych przypadkach; funkcje składniowe i semantyczne nieosobowych form czasownika (infinitivus, participium, gerundium); konstrukcje składniowe charakterystyczne dla łaciny: accusativus cum infinitivo, nominativus cum infinitivo, accusativus oraz nominativus duplex, dativus possessivus, coniugatio periphrastica activa i passiva, ablativus absolutus; składnia nazw miast; consecutio temporum; zdania podrzędne z indykatiwem i koniunktywem;

- 3) dokonuje transformacji gramatycznych: odmienia rzeczowniki, przymiotniki, zaimki i liczebniki; stopniuje przymiotniki i przysłówki; tworzy formy czasownikowe w czasach głównych i historycznych, w trybach, stronach i liczbach; dokonuje transformacji gramatycznych w zakresie konstrukcji składniowych (accusativus cum infinitivo, nominativus cum infinitivo, accusativus oraz nominativus duplex, dativus possessivus, coniugatio periphrastica activa i passiva, ablativus absolutus);
- 4) wymienia wyrazy pochodzenia łacińskiego funkcjonujące jako terminy w różnych dziedzinach; dostrzega związki języka polskiego z językiem łacińskim; wyjaśnia etymologię wyrazów w języku polskim, opierając się na leksyce łacińskiej;
- 5) wykorzystuje wiedzę o antyku do odczytywania sensu tekstów oryginalnych i w przekładzie dotyczących mitów antycznych, sztuki oraz architektury Greków i Rzymian, filozofii, życia politycznego (ustrój Aten, Sparty, Rzymu), literatury greckiej (gatunki literackie oraz najwybitniejsi przedstawiciele od Homera do okresu hellenistycznego), literatury rzymskiej (gatunki literackie, literatura okresu republiki, augustowska i cesarstwa), wybranych zagadnień z życia codziennego Greków i Rzymian (rodzina, dom, dzień powszedni Rzymianina, szkoła, teatr, igrzyska, terminy);
- 6) wyjaśnia związki kultury europejskiej, zwłaszcza polskiej, z kulturą antyczną – odniesienia do antyku zawarte w najwybitniejszych dziełach literatury, sztuki i architektury europejskiej, twórczość wybranych poetów polsko-łacińskich, elementy prawa rzymskiego, różne postawy wobec państwa w starożytności, powiązania polskiej kultury szlacheckiej z rzymską tradycją republikańską, wpływ antyku na te dziedziny kultury europejskiej, w których przenika się antyk z chrześcijaństwem;
- 7) wskazuje najważniejsze osiągnięcia kultury antycznej – prawo rzymskie, tragedia grecka, nauka i wynalazki w starożytności, postawy obywatelskie.

2. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:

- 1) dokonuje samodzielnego przekładu na język polski łacińskiego tekstu, korzystając ze słownika łacińsko-polskiego, oddaje w przekładzie ogólny charakter i funkcję tłumaczonego tekstu; znajduje właściwe polskie odpowiedniki leksykalne dla łacińskich wyrazów i struktur; stosuje poprawne techniki przekładu; redaguje przekład spójny i poprawny stylistycznie;
- 2) tworzy wypowiedzi z wykorzystaniem popularnych łacińskich terminów z różnych dziedzin, np. literatury, historii sztuki, biologii, matematyki, chemii, techniki, informatyki;
- 3) wykorzystuje posiadaną wiedzę z zakresu kultury antycznej do sporządzenia przekładu; redaguje komentarz do tłumaczonego tekstu, na podstawie dokonanego przekładu wskazuje i objaśnia związki kultury antycznej z kulturą współczesną, zwłaszcza polską.

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń:

- 1) dostrzega antyczne źródła konkretnych zjawisk naszej cywilizacji i kultury – samodzielnie analizuje i syntetyzuje treści zawarte w tekstach klasycznych w oryginale i w przekładzie; interpretuje fakty i zdarzenia historyczne; selekcjonuje wiadomości i je wykorzystuje do wykonania postawionych zadań;
- 2) wyjaśnia związek ponadczasowych wartości antyku z kulturą polską w dziełach sztuki nowożytnej i współczesnej (malarstwo, rzeźba, architektura);
- 3) integruje wiedzę z różnych dziedzin do wyrażania i uzasadniania swojego punktu widzenia (język, zjawiska społeczne i polityczne, geografia świata antycznego, wydarzenia z dziedziny kultury).

ZALECANE WARUNKI I SPOSÓB REALIZACJI

Nauczyciel w realizacji przedmiotu powinien zwrócić uwagę na ścisłe powiązanie treści językowych z kulturowymi. Należy wskazywać na treści odwołujące się do wiedzy o korzeniach cywilizacji europejskiej i jej śródziemnomorskim rodowodzie oraz ukazujące na tym tle kulturę polską, która od X w. rozwija się w nurcie dziedzictwa Zachodu. Dlatego w szkole należy uwzględnić zajęcia, na których uczniowie na podstawie znajomości języka łacińskiego i kultury antycznej:

- 1) interpretują teksty kultury (wykorzystanie wiedzy o języku łacińskim i kulturze antycznej do czytania i interpretacji tekstu literackiego, w szczególności lektur szkolnych np. Homer w *Panu Tadeuszu*, topografia Rzymu w *Quo vadis*, mitologia grecko-rzymska jako klucz do rozumienia rzeczywistości, toposy antyczne w literaturze, odczytywanie symboliki antycznej w konkretnych dziełach malarstwa, rzeźby, architektury);
- 2) poszukują śladów tradycji antycznej we współczesności (np. święta, obyczaje, kalendarz, polityka, szkoła, rozrywka: *Matronalia* – Dzień Matki, *Sol Invictus* – Boże Narodzenie, amfiteatr – stadion, termy – *aqua park*, kampania wyborcza, plakaty, reklama, graffiti, koncepcje urbanistyczne).

KOMENTARZ DO PODSTAWY PROGRAMOWEJ PRZEDMIOTU *JĘZYK ŁACIŃSKI I KULTURA ANTYCZNA*

Barbara Strycharczyk, Elżbieta Wolanin

Głównym założeniem przedmiotu *Język łaciński i kultura antyczna* jest pogłębione kształcenie humanistyczne przygotowujące do podjęcia studiów na kierunkach językowych i kulturowych.

Badanie, rozumienie, „czytanie” i wreszcie ochrona dziedzictwa narodowego wymagają głębszej znajomości naszej tradycji kulturowej. Łacina była do końca XVIII wieku drugim językiem narodowym, co wywarło istotny wpływ na charakter naszej kultury. Proponujemy zatem podstawę programową, która wskazuje na te treści, które mogą pomóc w zdobyciu wiedzy o korzeniach cywilizacji europejskiej i jej śródziemnomorskim rodowodzie, ale też pokazuje na tym tle kulturę polską, która od X wieku rozwija się w nurcie dziedzictwa Zachodu.

Dlatego w podstawie znajdują się propozycje:

- takiego zakresu nauczania języka łacińskiego, aby uczeń mógł czytać teksty łacińskie w oryginale, interpretować je i sporządzać do nich komentarz – czyli korzystać z tekstów autorów łacińskich w oryginale jako z tekstów źródłowych,
- czytania i komentowania autorów polsko-łacińskich,
- nauczania kultury antycznej ze szczególnym uwzględnieniem tych treści, które w istotny sposób wpłynęły na kształtowanie się kultury polskiej.

Szczególny nacisk położony jest na kulturę antyczną w połączeniu z nauką języka jako jednego z elementów tej kultury. W szczególności podstawa zawiera propozycje treści, które przygotowują do:

- zapoznania się z terminami, pojęciami i znakami właściwymi dla kultury oraz ćwiczenia umiejętności ich rozpoznawania, czytania i interpretacji,
- zapoznania się z zasadami poetyki klasycznej i przygotowania do czytania dzieła poetyckiego,
- poszerzenia wiedzy o kanonie mitów grecko-rzymskich niezbędnych do interpretacji dzieł kultury,
- zapoznania z terminami, zwrotami, sentencjami pochodzenia klasycznego,
- poszerzenia wiedzy o kanonie dzieł sztuki i architektury europejskiej,
- poznania podstawowych pojęć i terminów niezbędnych do ćwiczenia umiejętności „czytania dzieł sztuki”,
- ćwiczenia umiejętności sprawnego posługiwania się różnymi źródłami informacji, samodzielnego ich przetwarzania i twórczego wykorzystania (szczególnie informacji pochodzących z Internetu – wykorzystanie informacji o kulturze świata starożytnego).